

Q. F. F. Q. S.

DISSERTATIO ACADEMICA,

DE

ANALOGO
RATIONIS,

QUAM,

*Consensu Ampliff. Facult. Philosoph. in Reg.
Acad. Aboënsi,*

Sub PRÆSIDIO

MAX. REVER. atq. CELEBERRIMI VIRI,

DN. DOCT. CAROLI
MESTERTON,

Log. & Metaphys. Prof. Reg. & Ordin.

Publico candidorum Examine, modeste submittit

STIPENDIARIUS REGIUS,

PETRUS N. BOLENIUS

SMOLANDUS,

In AUDIT. MAJORI Die XVII. Dec. MDCCLVII.

H. A. M. S.

ABOÆ, Impressit DIRECT. & Typogr. Reg. Magn. Duc.
Finland. JACOB MERCKELL,

VIRO admodum Reverendo atque Praclarissimo,
D. N. MAG. BERNHARDO
GUMÆLIO,

Ecclesiarum, quæ DEO in *Moheda/ Hbr & Ainea*
boda colliguntur, PASTORI Dignissimo,

Fautori quavis veneratione ætatem prosequendo.

Maxime incertum esse, qui ex collatis in alios beneficiis expectatur fructum, ita comprobatur quotidiana experientia, ut pro uberrima messe nil nisi steriles a venas sapissime inveniri, jure conquesti sint per plurimos: sunt enim, qui illa non modo in obscuritate conditi, verum & lima oblivionis plane deleri patiuntur; & licet accepta beneficia grata mente volvant alii, pro meritis tamen gratiam referendi, occasionem invenire nequeunt. Horum ego in numero meam dolerem sortem, nisi Favorem TUUM plane singularem, quo, non me solum, verum & propinquos meos carissimos cumulasti, quæstui non haberi scirem. Quamque tantum demerendi favorem nec anfa huc usque fuerit, nec post hac futura esse videatur; Patiaris igitur, humillime rogo, ut hanc TIBI consecrem opellam, omni licet splendore destitutam, in certissimam animi gratissimi pariter ac devotissimi Tesseram. Dignitatem munusculi si respicis, nulla est, si pietatem offerentis, eam spondeo benignitati TUÆ parem futuram; non enim receptum sequutus sum morem, sed obligationem ex beneficiis ortam, quorum apud me nunquam intermoritura est memoria. De cætero ad Supremum Numen, pro TUA TUORUMQUE incolumitate ac perenni flore, calida fundere suspiria, nunquam intermitteret,
NOMINIS TUI

Cultor humillimus,
PETRUS N. BOLENIUS.

Högwaktaren och Rådsmannen i Sjö och Stapel = Sta-
den ÅBO.

Edel och Högaktad /

Herr **CARL JOHAN
GAHMBERG,**

Min Gunstige Patron.

INSPECTOREN,

Edel och Högwälfaktad /

Heer **M A G N U S
L O N G E R E N /**

Gunstige Gynnare.

Et wore wiserligen en förmåtenhet, om jag inbillade mig kunna tilfyllest aftjena den godhet, jag af mine Herrar åtnjutit; ty mängden af Ederas wälgierningar har redat långt för detta hunnit til den högd, at jag icke en gång kan upfinna nog tjenliga ord, som uttrycka min skyldiga ertjänsla. Det fögnar mig dock, at mine Herrars priswårds egenfkapet, länge håldre med sin Gunst förkundit mig til en odddelig tacksamhet, än de höra sitt wälfortjenta beröm göras för allmänheten kunnigt. Jag måtte då frukta at förgepa mig emot en wäl grundad dygd, om den behågenhet mig blifwit ertedd, affildrades med så lifliga färgor, som uttryckte allt det loford, hwilket oförstylda wälgierningar tilkommer. Jag är derföre så mycket mera förbunden, at bemöta Eder ynnest med et tacksamt Sinne, och anså för en såddeles lycka alla de tilfällen, som kunna utmärcka en wördnadsfull högaktning. Uptager då, Gunstige Herrar, detta Academiska arbete; hwilket Eder med rätta upoffras, såsom et ringa, dock säkert prof af den tacksamhet, som stadsse skal upfylka mitt sinne med trägen önskan, det tacktes Almagren bekröna Mine Gunstige Herrar med all den sällhet, som gör Eder i tid och ewighet lyckeliga!

Minne Gunstige Herrars

ödmjukaste tjänare,

PETRUS Nic. BOLENIUS.

Handelsmannen i Sid och Stapel-Staden ÅBO,
Högwålaftad

Herr **F A C O B**
COLLIN.

Så och
Handelsmannen therstädes,
Högwålaftad

Herr **I S A A C**
GRANQWIST.

Minne Gunsti

Så ofta jag påminner mig den särdeles godhet /
prof / ser jag med förundran hwad nöje I fun-
som theritl kunnat bidra. Eder ynnest har städse
ten saknat wänner eller wålgjerningsmän / utan erfa-
och närmaske anhörigar. To I hafwen icke tagit en
gande har alltid warit förknippat med de medel / som
kans widriga anslag. Jag anser därföre Eder med
sökt afwärsa alla de beswårligheter som åtfölja torfs-
som icke afwen af mindre wålaterningar rördes ill-
rer då försäktade / at jag ej endast med högsta tacksamhet /

Handelsmannen i Sid och Stapel=Staden ABO,
Högwålastad

Herr **SAMUEL JOH.**
SÖNNBERG.

Mästaren wid det löstliga Loogarfware Embetet
therstädes/

Ereborne och Konstärfarne

Herr **HANS GOTFR.**
RICHTER.

ge Patroner.

hwarå I Mine Herrar Patroner lämnat så mydeliga
nit uti min wålgång/ och ingen ting welat bespara,
warit så dinnig/ at jag på en främmande ort hwar=
rit en benågenhet/ som oftast saknas hos förwanter
fruchtlös Fågnad uti mit wål/ utan/ Edert deltas=
i g:örligaste måtto til intet giordt alla hotelser af lye=
rätta för de samma/ som/ i en beständig ynnest/
righeten. Det were wiserligen et känslöst Sinne/
wördsam erkänsla/ som trotsar all förgåtenhet. Was=
churu förborgad den warit i et wördsamt sinne/ hittills e=
mottagit

mottagit Eder godhet / utan skal äfwen framdeles ans
se såsom en beshynerlig lycka och förmon / om jag i
ringaste måtto kunde i sielfwa värcket gïdra Eder /
mine Gånstige Herrar / här om öfwerlygade / på det
jag ej måtte aldeles skattas owärdig til en så oför-
skylt godhet. Men såwida inga andra medel finnas
öfriga / så beder jag / det tacktes Mine Herrar Pa-
troner uptaga thetta korta Academiska arbete såsom
en frukt och et ojäfwigt witne til det tacksamma Sinne
jag stäbse byser emot Eder mångfalliga ynnest. Him-
melen låte sin nåd Eder och Edra käre Anhörigar /
framgent öfwerlygga / på det jag i längden måtte ej
endast njuta frukten af en beständig ynnest / utan äf-
wen taga en künbar del uti Eder wälgång och lycka!

Minne Gånstige Patroners

Ödmjukt tjänare,
PETRUS N. BOLENIUS.

§. I.

DE vero & genuino Analogi
Rationis sensu tot passim occur-
runt in scriptis eruditorum sen-
tentiæ divortia, ut quænam
harum sit eligenda, vix statui
queat, cujus causa in manca
illa rationis notione, quam sibi
formarunt Perplurimi procul dubio maxima, si non
omnis est quærenda; ipsa enim ratione minus rite
perspecta, quomodo quæso, dici potest, rationi quid
conveniat vel non conveniat, hoc enim eo recedit,
ac si cæcus natus dijudicare vellet, quinam color al-
bum maxime imitatur, cum nec hujus nec reliquo-
rum distinctam habeat notionem; tantum igitur ab-
est, ut rite de analogo rationis sentiant, qui erroneis
de ratione superstruunt opinionibus, ut indissolubiles
sibimetipsis nectant nodos, quos nec ense Alexandri-
no dissolvere possunt. Ne igitur nos in eosdem in-

A

curra-

curramus Labyrinthos, unde nullus invenitur exitus, genuinum, antequam ulterius progredimur, Rationis sensum eruere conabimur, quo, ad ea, quæ de Analogico Rationis dicenda sunt facilius ac tutius pateat via. Hic labor est in quo non pauci magni nominis viri frustra sudarunt, veritatemque magis intricarunt, quam detexerunt, ut non mirandum solum, verum & dolendum videatur, inter eos, qui rationem pro principio cognoscendi veritates merito habent, de ratione ipsa nunquam convenire. In tanto igitur opere cui ferendo vix pares videntur nostræ vires, Tuum L. B. expetimus favorem, velis conamen nostrum mihi perstringere censura, tibi que de cetero persuasum habere, nos veritati quam ornatui magis studere.

§. II.

Diximus in §. præc. varias, easque inter sese minus convenientes esse eruditorum de ratione sententias; hoc ut melius pateat & veritas, quæ in quaque re non nisi una est, elucescat clarius, potiores, quas videre nobis contigit enumerare, erroneasque, quantum opus videtur refutare, non pigebit.

Scaliger Definitionem Rationis daturus, dicit illam esse *potestatem ad motum, qui ducit ad conclusionem*; *Schom. Th. N. Cap. III. §. 3. pag. 62.* quibus verbis non tam rationem, qua nos præsertim a brutis differimus, quam dispositionem quandam ad usum rationis, per conclusionem sese exferentis, describere vide-

videtur, ex duobus enim judiciis inter sese collatis tertium elicere sive, concludere vel ratiocinari, rationi competere, ex infra dicendis patebit. Nota est etiam quorundam sententia, esse *Rationem facultatem videndi rem in sua natura*; & sane magni ponderis hæc foret definitio, si probari posset, dari in homine facultatem ad adyta Naturæ ita perveniendi, ut, rectæ rationis usu ipsam rerum naturam perspiceret; quum vero hæc doctissimos etiam viros, optima licet, quæ in hominem cadere potest scientia Physicæ instructos, qua talis, fugiat, ex hac definitione flueret necesse est, vel homines ratione carere, vel neminem ad huc ea recte fuisse usum unde vero sic cognosceretur inesse homini tantam facultatem, cujus tamen nullum existat exercitium. *Poiretus* & *Lockius* tam diversam de ratione foverunt sententiam, ut non minima hac de re inter *Academias* illorum orta sit altercatio, cum tamen neuter veritatem attingisse videtur; *Poireti* defensor, qui cum quibusdam aliis, varias constituit intellectus species, & nomine intellectus activi rationem complectitur, statuens illam esse facultatem, qua homo ex habitis quondam perceptionibus realibus, earumque vestigiis, multimodas absentium objectorum formare ideas, easque iterum secum invicem comparare, componere, dividere plurimisque modis considerare, considerando ab una ad alias discurrere, & sic novas alias ex aliis construere, seu novas indies consequentiasnectere, inque eo opere plurimos errores committere, aptus est. *Budd. in Th. M. Cap. I. Sect. II. §. XXI. p. 51.* vel ut antea bre-

vius dixerat *facultatem pingentem, umbrilem sterilem*. Cum vero Ratio, pro facultate sumpta, secundum receptum loquendi usum, a quo sine causa non recedendum putamus, totum fatius intellectum complectatur, si illi, ut volunt quidam etiam competit, legitimas deducere consequentias quam, ad certum illius actum, ad errorem, ut dicitur, committendum captum restringenda, hanc sententiam ut erroneam merito rejicimus.

Nec Lockii discipulus rem suam melius confecit cum dicit; *Rationem esse assensum propositioni alicui præstitum, ob propriam ejus evidentiam, vel immediatam, ut in principiis, vel mediatam ut in conclusionibus*. Budd. in Theol. Moral. loco citato. non enim rationem ipsam, sed quendam ejus actum innuit, perperam et jam statuit, evidentiam propositionis, uti principium, Cui nititur assensus, ad rationem pro facultate sumptam requiri. Schomerus in Theologia sua naturali, rejectis quorundam aliorum sententiis, definitionem rationis proponere conatur, quæ genuinum ejus depromat sensum, nihilque involvat, quod nobis cum brutis commune sit; dicit vero, eam esse *facultatem distincte reflectendi supra conceptus nostros*; quam licet propositionem & illustrare & probare conetur, notatur tamen, rationem nimis arctis includi cancellis, quidque sit non satis exprimi, cum ad cognitionem solummodo reflexivam restringitur, exclusis omnibus, quæ illi merito sunt adscribenda: facultate enim reflectendi instructa dicitur anima nostra, quatenus omnes partes, quæ in re quadam percipiuntur,

tur, sigillatim & successively contemplari valet, unde palam est, nos ope reflexionis non minus ac attentionis, ad distinctas quidem rerum ideas pervenire, clare nobis repræsentantes ea, quæ totum quoddam ingrediuntur, hoc vero non tam ad Rationem quam ad intellectum, cujus est distinctas formare rerum ideas, pertinere.

§ III.

Multorum adhuc, licet eruditorum proferri possent sensus Rationem variis depingentium coloribus, illorum tamen divortia, ne alios carpendo, nostram refringere videamur mentem, omittimus. Per rationem subjective sumtam nihil intelligimus aliud, quam *illam animæ vim, qua homo res perspiciciens nexum earum ita haurit, ut veritates jungendas conjungere & separandas separare queat.*

Nobiscum congruere videtur, **Celeb. Canzius** in Med. suis Phil. pag. 728. §. 875, in Ratione definienda per *facultatem hominis ad cernendos veritatis nexus.* Neque discrepat **Celeb. Wallerius**, in Pscyol. sua Emp. pap. 305. §. 263, cum definit illam, per *facultatem intuenendi seu perspicienendi nexum veritatum.* Ne sua hæc definitio destituatur claritate, paulo accuratius nobis evolvenda videtur. Notum est vocem rationis non eandem ubique obtinere significationem sed ad duplicem præcipue referri sensum; objective enim considerata, denotat ipsam relationem unius veritatis, ad alteram, vi cujus una in

altera continetur & exinde demonstrari potest, hanc vero rationem, quatenus non in anima nostra, sed in rebus ipsis fundatur, ulterius perpendere nostri jam non est instituti. *subjective* considerata, omnibus Philosophis quidem, qui sobrie judicant, certo ad minimum modo, est *facultas veritates perspiciendi*, quamquam, uti antea dictum fuit, ita discrepant quorundam de ratione definitiones, ut sibi invicem contrariari videantur. Cardo vero controversiæ in eo quam maxime vertitur, quod alii latiori sensu, strictiori vero alii rationem sumant. Illi considerantes nos veritates earumque nexum introspicere non posse, quominus omnes animæ nostræ facultates ad hoc perducentes in auxilium vocentur, per rationem intelligi voluerunt integram facultatem cognoscitivam, una cum omnibus intellectus operationibus, ut eo melius includere possint omne id, quo nos a brutis differimus. Hi vero, cum supra laudatis auctoribus, quorum sententiam nostram facimus; unam animæ facultatem cum altera non confundendam existimant, adeoque per rationem intelligunt eam solummodo facultatem, qua nexum veritates inter contemplamur, non autem qua res ipsas sive veritates consideramus & distincte nobis sistimus. Talem animæ humanæ nexum veritatum intuendi inesse facultatem, demonstratione quidem non eget, nemo enim sana mente præditus, tam est rudis, quin si ad negotia in vita communi obvia attendat, vel actiones nostras ita connexas esse videat, ut altera ex altera fluat; absurdum vero foret, si negare vel.

vellet instructos nos esse facultate nexum veritatum perspicendi, qui tamen se illum animadvertere fateri cogitur. Dicimus porro hanc rationis acceptionem communi usu loquendi fundatam, ac experientiae maxime conformem esse, non enim illum dicimus ex ratione actiones suas instituire, qui solummodo Legis & actionis distinctas sibi formare potest ideas, sed qui nexum inter actiones aliosque casus ita perspicit, ut ex quibus commoda fluant agat, unde vero damnum caperet, fugiat. Nec est quod objiciant adversarii, nexum veritatum inveniri non posse, nisi ex aliis propositionibus atque judiciis, quae nobis antea innotuere colligitur, non enim solummodo concedimus, verum & contendimus nos ratiocinando colligere id, quod ratione cognoscimus, nullasque ratiocinationes sine simplici rei apprehensione atque judicio, ut docet Logica, dari; Errant tamen, qui statuunt facultatem apprehendendi, Judicandi, nexumque perspicendi non esse sejungendam; priores necessaria sunt praerequisita, ab ipsa tamen veritatum connexionis perspicentia, quae rationis est, haud minori jure distingvenda, ac invicem distingvuntur tres mentis operationes.

§. IV.

EX Paragr. præc. patet, rationem esse facultatem perspicendi nexum rerum, unde prono fluit alveo eam in se suaque Natura consideratam, nullius erroris causam dici posse, sed immotæ veritatis esse

esse propositiones, quas veras esse ratio dicitur, quod si minus, nexum earum non perspicit, adeoque digna non censenda quæ rationis nomine insigniatur; ut porro omni dubio carent, quas ex primis suis principiis elicit ratio, propositiones theoreticæ, ita & rationi superstructæ propositiones practicæ sua numquam defraudantur certitudine, sed actionem ille semper manet exitus, quem nobis in operando repræsentavimus. Quum enim ratio nexum perspiciat rerum, intelligat necesse est inter actionem & exitum repræsentatum adeo indevulsum intercedere nexum, ut nullis casibus rumpi queat: quod si jam alius foret exitus ac sibi repræsentavit Ratio, is contra rerum nexum fieret quod quam absurdum, prolixius exponere; nostra jam non refert. Nec tamen quis putabit, nos, qui vi Definitionis antea prolatae tantam adscribimus rationi virtutem, in ea versari opinione, ac si ratio in concreto spectata i. e. qualis in hoc vel illo homine existit, eam haberet vim, ut ad omnes casus sese extendere possit, quod vel ipsi adversatur experientiæ; præterea enim, quod facultas solummodo nexum videndi in homine resideat, vel ut loqui amant, Ratio invenitur potentia remota, quatenus homini non repugnat nexum introspicere veritatum, hæc tamen facultas sese non exserit, vel quod idem est, ratio in homine non habitat actu secundo, nisi debitum adveniat exercitium, quo intelligimus omnia ea, quæ ad legitime ratiocinandi conducunt; Ne etiam, omni licet adhibita diligentia, omnium rerum introspicere

spicere possimus nexum, limitata nostra vetat conditio, quæ efficit, ut paucissimis solummodo in casibus ratio locum habeat; nec tamen statuendum homines mox brutis assimilandos. qui rationis hoc modo sumtæ usu destituuntur, quod ex sequentibus clarius patebit.

§. V.

Remotis sic plerisque obstaculis, & vocabulo rationis quodammodo enucleato, pervenimus eo usque, ubi mentionem facere de Analogo Rationis, proposuimus. Analogum dicitur, quod cum re quadam habet similitudinem, differt tamen a re ipsa; Analogum igitur rationis erit *proportio rationis*, vel quid simile rationi præcedenti §. commemoratæ; cumque habeamus luculenta Philosophorum recentiorum testimonia, rationem hanc creaturis, his in terris degentibus, præter hominem competere nullis; sequitur exinde analogum rationis, quatenus brutis animantibus tribuitur, longius ab ipsa ratione differre, quam dum homini, ob defectum Rationis variis in casibus usus, adscribitur. Duplici hinc sumitur sensu, nimirum, superiori, quod propius ad Rationem accedit, & inferiori, quod minorem cum ipsa ratione habet similitudinem; cumque hoc brutis, illud vero non nisi rationalibus tribuitur creaturis, etsi non negandum, nos ultra analogum inferius, sæpe numero non ascendere, erit id ipsum, quod de rationalibus

B

dicitur,

dicitur, primum nobis excutiendum. Est illud, vi definitionis antea datæ, proportio rationis, si-
 ve, ut verbis utar Cel. Cantzii, *est illud quod in effectu habet aliquid simile cum ratiocinandi facultate ipsa, quæ nexus rerum pervidet.* Erroris immunis hæc est definitio; analogum enim Rationis recte dicitur, quod cum ratione, ex nexu rerum judicante, aliquam habet similitudinem; quæ vero in quibusdam conveniunt, in aliis discrepant, non sunt eadem, ergo analogum rationis non est ipsa ratiocinandi facultas. Similitudo vero rationis atque ejus analogi in eo consistit, quod ubique inveniatur ratiocinium, ita tamen, ut ratio, ex duabus propositionibus sive judiciis, quorum nexum probe sibi habet cognitum, sine omni hæsitazione, vel formidine oppositi, deducat tertium, quod per legitimam consequentiam exinde sequitur. Analogum vero Rationis ex duabus, præmissis, ut loquuntur Logici, quarum tamen nexum non æque videt, aliquam deducit conclusionem, ob connexionem, quam inter illas esse putat. Fieri hoc solet in illis ratiociniis, quæ soli innituntur experientiæ, per quam eam intelligimus cognitionem, quæ attentione ad sensationes nostras acquiritur, cujusque ope ideas quidem claras ac distinctas, non vero judicia determinata, quibus legitimum superstrui debet ratiocinium, formare valemus. Ne tamen existimes, confusa a nobis vocari omnia ratiocinia, quæ, quoad prima fundamenta, experientiæ debentur, sic enim nulla dare-

daretur certitudo, sed lata pateret Scepticismo via, omnis enim nostra cognitio sensibus vel externis vel internis acquiritur, adeoque fundamenti loco ponit ipsam experientiam, manet tamen differentia inter rei cujusdam ideam, & quæ ex illa, legitima ratiociniorum connexionem deteguntur.

§. VI.

Attentione pervenimus ad rerum ideas distinctas, adeoque videre possumus in quibus differant vel convenient; si sint similes, & in simili casu positæ, eandem earum, ac antea experti sumus, effectum expectamus, licet vel maxime æque non patet, quinam inter illas intercedat nexus. Habetur hoc in casu ratiocinium, concluditur enim a simili casu ad similem eventum, non autem est ratio ipsa, connexionem enim non videt; Ergo talis expectatio casuum similium Analogum Rationis merito salutatur, cujus fundamentum in identitate præsentis ac præteriti casus ponitur, eoque propius rationi accedit, quo distinctius res sive casus invicem secernere, eorumque convenientiam nobis sistere valemus, ne specie quadam similitudinis illusi, pro iisdem habeamus, quæ tamen in pluribus a se invicem differant, adeoque eosdem habere non possint eventus; cum enim identitas rerum tam ex internis quam externis, essentialibus ac accidentalibus, earumque ad alias relatione dijudicanda sit, sequitur nos debere omnia

omnia illa nobis habere perspecta, si eundem tute expectare volumus eventum, eosque facillime errare, qui ex quibusdam solummodo, quæ in re quadam inveniuntur, & vel similia sunt, vel pro talibus habentur, eundem sibi repræsentant eventum, fieri enim potest, ut in aliis determinationibus maxima obveniat dissimilitudo præsentis & præteriti casus. Liquido hinc patet, tam varium esse analogum rationis, ac variæ sunt ideæ, quibus innitur, quarum aliæ obscuræ vel claræ, distinctæ vel completæ aliæ inveniuntur; his quæ innitur casuum similium expectatio, quod majoris sit certitudinis, majoremque cum ratione habeat similitudinem, nec in alia, quam quæ intellectu & voluntate prædita sunt, cadere potest, Rationis Analogum superius vocari solet, illis autem quod debetur, analogi inferioris nomine venit, quatenus errorem facile committit, & in illis etiam deprehenditur, quæ tamen rationis pariter ac intellectus sunt expertia; Singula sigillatim perpendere lubet.

§. VII.

Notionem rei obscuram naturali ordine primam esse, quæ attentione rite adhibita in superiores, claras puta, ac distinctas evadere potest, ultra omnem dubitationis aleam positum deprehendimus, absolvitur enim rerum repræsentatione, qua rem quamlibet oblatam ab aliis fecernere non vale-

valemus, nullus ergo simplicior datur rem repræsentandi modus, qui hunc præcedere posset. Diximus autem, analogum rationis, quod in expectatione casuum similium fundatur, tot admittere species, quot dantur variæ rerum ideæ, prima ergo species, sive primus ac infimus gradus, ejus est, quod notionibus non nisi obscuris innitur, unde conficitur, hoc locum habere, ubi conditiones ac similitudines casus præsentis ac præteriti tam insufficienti nobis repræsentamus modo, ut eas ab aliis, quæ rem sive eventum antecesserunt, discernere nequeamus. Hunc gradum excipit, qui ideis claris quidem, sed tamen confusis superstruitur, adeo ut conditionem prærequisitam ab aliis quidem discernere, notas vero characteristicas, quibus ab aliis distinguitur sigillatim nobis repræsentare non valeamus. Tertius gradus notione casus præsentis ac præteritæ identitatis distincta consistit, constat autem ex Logicis, ideam vocari distinctam, qua notas characteristicas, quibus res ab aliis discernitur rebus nobis sistere possumus, incompleta autem manet, quamdiu quasdam solummodo, non vero omnes notas illas sigillatim nobis repræsentare valemus; hæc colligitur, in tertio analogi rationis gradu, notas quidem quasdam, quibus conditio rei prærequisita, ab aliis distinguitur, nobis esse perspectas, non tamen omnes, quæ ad illam in omni statu, casu & tempore ab omnibus aliis discernendam sufficiunt. Quartus est gradus, quo non modo distincta verum & completa rerum sive

conditio,

conditionum, quæ ad eventum prærequiruntur instructi sumus idea; si. e. ut eas non solum ab aliis quodammodo discernere, verum & eas sigillatim nobis sistere valeamus, quibus ab omnibus aliis in omni casu & statu distinguitur. Datur quidem adhuc idea, quæ nomine adæquati venire solet, quando videlicet notas characteristicas ita cognoscimus, ut eas iterum in notiones distinctas resolvere queamus, quum vero ad eam notionem non ope solius experientia, sed rationis ascendamus; analogum quoddam rationis sub se completi non potest.

§. VIII.

Mentionem fecimus §. præc. distinctionis analogi hujus in superius ac inferius, unde etiam patet, ad superius pertinere tertium ac quartum gradum, ad inferius autem primum & secundum, cujus divisionis ratio non magis ex ipsius analogi constitutione, quam subjectorum, quibus inhaeret natura est petenda; utrumque enim homini competere neminem inficias iturum credo, qui rite consideraverit, nos in plurimis negotiis ita rationem sequi ducem, ut ad casum datum ea adplicemus, quæ antea observavimus, modo aliquam intercurrere videamus similitudinem: sic in arte medica, similibus morbis similia adhiberi solent medicamenta, etiam a rudioribus, qui nec indolem & causas morbi, nec medicamentorum naturam distincte cognoscunt, ut ræcem hujus generis sexcenta alia, quæ in œconomia, agricultura, aliis occurrunt; cum vero similitudines, secundum quas actiones nostras institimus, obscure vel clare, distincte vel confuse, uti antea dictum fuit, cognoscimus, facile patet utrumque Rationis Analogum nobis esse adscribendum. Ad bruta vero quod attinet, illis nec denegandum rationis analogum inferius, quod facili colligitur modo, si ad illorum attendimus actiones, quibus ostendunt, se in casu simili eundem expectare eventum, sic equus aliquoties percussus, sola elevatione instrumenti, quo antea percussus fuit, ad properandum cursum excitari potest. Nec illis adjudicandum analogum, superius: nititur enim ideis distinctis completis, quas tamen bruta, quatenus intellectu carent, solaque instructa sunt facultate cognoscendi inferiori, sibi formare nequeunt, adeoque nec ad Analogum Rationis superius ascendere.

TANTUM.

